

I skyrius.

ISTORIJA IR LAIKAS

1. Kaip išmatuoti laiką?

Atlikdami užduotis ugdysitės šias kompetencijas:

- **pažinimo**, nes aiškinsitės, kodėl ir kaip skaičiuojame laiką, tyrinėsite laiko skaičiavimo priemones;
- **komunikavimo**, nes bendradarbiausite su klasės draugais aptardami saulės laikrodį;
- **skaitmeninio raštingumo**, nes informacijos ieškosite ir interneto svetainėse.

1

Perskaitykite romėnų filosofo Senekos laiško Lucilijui ištrauką ir atsakykite į klausimus, atlikite užduotis.

Daryk taip, mielas Lucilijau: <...> taupyk bei saugok laiką, <...> gėdingiausia švaistyti jį per savo apsileidimą. Taigi <...> neprarask nė valandos. Laikas yra vienintelis dalykas, kurio, net ir labai dėkingas būdamas, negali grąžinti.

1. Kodėl, jūsų nuomone, Seneka ragino taupyti laiką?

2. Nurodykite bent vieną pavyzdį, kaip ar kada žmonės švaisto laiką.

3. Parašykite po vieną patarimą vaikams ir suaugusiems, kaip taupyti laiką.

4. Raskite ir užrašykite dvi su sąvoka „laikas“ susijusias lietuvių patarles.

2

Pasidomėkite, kokiomis priemonėmis laikui skaičiuoti naudojosi ar naudojasi žmonės ir kaip lietuvių kalboje atsirado žodis „laikrodis“.

1. Langeluose įrašykite laiko skaičiavimo priemonės – laikrodžio – tipo pavadinimą. Apskritimuose pažymėkite, ar laikrodis šiuolaikinis (Š), ar senovinis (S), o gal naudotas seniau ir tebenaudojamas iki šiol (Š, S).

2. Naudodamiesi papildomomis priemonėmis (internetu, žinynais, enciklopedijomis), išsiaiškinkite, kuris Lietuvos istorikas sukūrė ar pradėjo vartoti sąvoką „laikrodis“.

3

Lietuvos Taryba 1918 m. paskelbė atkurianti nepriklausomą Lietuvos valstybę. Nurodykite, kelinti tai būtų metai, jei juos pagal savo metų skaičiavimo sistemą rašytų:

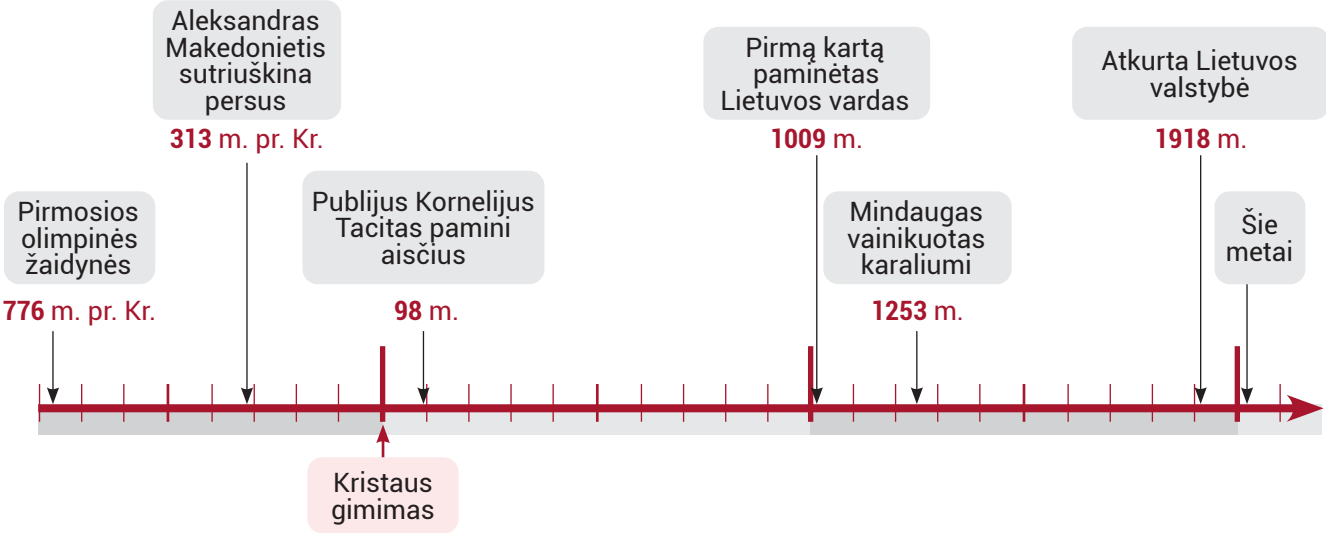
a) senovės graikai _____ m.

c) islamo šalys _____ m.

b) žydai _____ m.

d) stačiatikiai _____ m.

4 Išnagrinėkite istorijos laiko juostą ir, remdamiesi savo žiniomis apie laiko skaičiavimą prieš Kristų ir po Kristaus, nurodykite, kiek metų praėjo nuo vienu įvykių iki kitų.

1. Nuo pirmųjų olimpinių žaidynių iki Kristaus gimimo praėjo _____ m.
2. Nuo Aleksandro Makedoniečio pergalės prieš persus iki Mindaugo vainikavimo praėjo _____ m.
3. Nuo pirmojo Lietuvos vardo paminėjimo iki Nepriklausomybės Akto paskelbimo praėjo _____ m.
4. Nuo pirmojo aisčių paminėjimo iki šių metų praėjo _____ m.

5 Išnagrinėkite lentelę, kurioje lyginami Julijaus ir Grigaliaus kalendoriai, ir atsakykite į toliau pateiktus klausimus.

Eil. Nr.	Kokiu požiūriu lyginami	Julijaus kalendorius	Grigaliaus kalendorius
1.	Kas įvedė kalendorių?	Gajus Julijus Cezaris	Popiežius Grigalius XIII
2.	Kada kalendorius buvo (yra) naudojamas?	45 m. sausio 1 d. pr. Kr. – 1582 m. spalio 5 d.	Nuo 1582 m. spalio 5 d.
3.	Metų pradžia	Sausio 1 d.	Sausio 1 d.
4.	Metų trukmė	12 mėnesių	12 mėnesių
5.	Savaitės trukmė	7 dienos	7 dienos
6.	Mėnesių pavadinimai	Sukurti I amžiuje	Perimti iš Julijaus kalendoriaus
7.	Kalendoriniai metai (Žemė apsisuka aplink Saulę per 365,2424 dienos)	Vidutiniškai 365,25 dienos, 11 min. 15 sek. ilgesni už kalendorinius metus	Vidutiniškai 365,2425 dienos, 25 sek. ilgesni už kalendorinius metus

8.	Kalendoriaus tikslumas	IV a. sutapo su kovo 21 d., o XVI a. atslinko į kovo 11 d.; Velykos nutolo nuo joms skirto metų laiko 10 dienų	Susidaro 1 paros paklaida tik kas 3 300 metų
9.	Kalendoriaus naudojimas patvirtintas	325 m. Nikėjos I susirinkime nuspręsta naudoti krikščioniškose šalyse	1582 m. Grigaliaus XIII bule nurodyta 1582 m. spalio 5 d. laikyti spalio 15 d.
10.	Kalendorius naudotas (naudojamas) Lietuvoje	Nuo Lietuvos krikšto iki 1584 01 20; 1800 01 01 – 1915 11 14 (27) (išskyrus Užnemunę)	1584 01 21 – 1799 12 31; nuo 1915 11 15 (28) iki šiol

1. Per kiek laiko, anot mokslininkų, Žemė apsisuka aplink Saulę?

2. Koks per metus susidaro skirtumas tarp Julijaus kalendoriaus ir Žemės apsisukimo aplink Saulę trukmės?

3. Kodėl Katalikų bažnyčia nusprendė atsisakyti Julijaus kalendoriaus?

4. Kokį sprendimą priėmė popiežius Grigalius XIII, siekdamas panaikinti skirtumą tarp kalendorinių ir Julijaus kalendoriaus metų?

5. Nuo kada Grigaliaus XIII kalendorius buvo naudojamas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje?

6. Kodėl XVIII a. pabaigoje Lietuvoje buvo sugrąžintas ir iki 1915 m. galiojo Julijaus kalendorius?

6

Langeluose įrašykite požymius, apibūdinančius senovės civilizacijas.

Civilizacija – tai aukštą lygį pasiekusi, tam tikroje teritorijoje įsikūrusi visuomenė, kuri:

Požymiai

7

Pasitelkite informacines technologijas ir dirbdami poromis atlikite tyrimą „Neįprastas laikrodis“: įsižiūrėkite į iliustraciją ir atsakykite į pateiktus klausimus.

1. Kokioje Lietuvos vietoje yra šis nuotraukoje pavaizduotas objektas?

--

2. Koks tai objektas? Kokia jo paskirtis šiandien?

3. Kada pastatytas šis objektas?

4. Kada ir kokia gamtos stichija buvo jį nuvertusi?

5. Kur dar Lietuvoje galima pamatyti panašių objektų? Trumpai juos pristatykite.

Apibendrinamieji klausimai ir užduotys

1. Kuris gyvūnas senovės Lietuvoje atstojo ne tik laikrodį, bet ir žadintuvą? Mūsų protėviai tikėjo, kad vidurnaktį jis nubaido piktaşias dvasias, taip pat praneša, jog atėjo rytas.

1 taškas

2. Nurodykite keturis senovėje naudotų laikrodžių tipus.

1.	1 taškas	3.	1 taškas
2.	1 taškas	4.	1 taškas

3. Kokio senovėje naudoto laikrodžio dalį galima pamatyti ant Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto sienos?

1 taškas

4. Kada ir kuriame Lietuvos mieste pradėjo veikti pirmasis viešas laikrodis?

1 taškas

5. Pirmąjį popierinį kalendorių lietuvių kalba išleido mokytojas ir poetas Laurynas Ivinskis 1846 metais. Remdamiesi vadovėliu parašykite tris dalykus, įrodančius šio kalendoriaus naudą.

1.	1 taškas
2.	1 taškas
3.	1 taškas

6. Kuris kalendorius – Julijaus ar Grigaliaus – šiandien naudojamas daugelyje pasaulio šalių? Paaiškinkite, kodėl.

Kalendorius:

Paaiškinimas:

2 taškai
